

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΨΑΛΤΟΠΟΥΛΟΣ

[Η συνέντευξη δόθηκε στους Γ. Τσιτιρίδη και Ν. Χατζητρύφωνα και δημοσιεύθηκε στο τεύχος 22.]

Γιώργος Τσιτιρίδης: Κύριε Ψαλτόπουλε, ποια είναι η ιστορία του θεάτρου Αναζήτησης;

Αχιλλέας Ψαλτόπουλος: Το θέατρο Αναζήτησης ιδρύθηκε το φθινόπωρο του 1985 και παρουσίασε το έργο *Μπόπως όπως Μπέκετ*. Το όνομα της ιστορίας. Η παράσταση διάρκειας 5,5 ωρών χρησιμοποίησε σύνθετα μέσα, δηλαδή επτά μονόπρακτα του Μπέκετ, Video, χορό. Για μερικούς υπήρξε ό,τι καλύτερο έχουμε παρουσιάσει ως τώρα: τοπίο σύνθετο. Δέχτηκε μάλιστα πρόταση να εκπροσωπήσει επίσημα την Ελλάδα στην Φλωρεντία (πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης), αλλά την έφαγε η Αθήνα.

Η πορεία του θεάτρου Αναζήτησης ήταν περισσότερο ποιοτική και λιγότερο ποσοτική. Δεν κάναμε ποτέ παραστάσεις για να δηλώσουμε απλώς παρόντες. Μας ενδιέφερε να έχουμε κάτι να πούμε. Επίσης, ένας άλλος από τους στόχους που είχαμε θέσει -και νομίζω ότι πετύχαμε- είναι η παρουσίαση έργων που δεν είχαν παιχτεί ποτέ, είτε έργων που στην Ελλάδα θεωρούνταν αντιεμπορικά.

Η τελευταία παραγωγή δεν ανήκει σε καμία από αυτές τις κατηγορίες, γιατί και γνωστό ήταν το έργο και πολυπαιγμένο, αλλά διέφερε η προσέγγιση που έγινε από την πλευρά μας. Η ματιά μας ήταν ριζοσπαστική και ίσως να μη φαίνονταν σε πρώτο επίπεδο μοντέρνα η παράσταση, αλλά ωστόσο εξέφραζε μια σύγχρονη προβληματική πάνω στη δομή του θεάτρου, πιο υπόγεια και ύπουλα.

Νίκος Χατζητρύφων: Το *Τσάι και συμπάθεια* είναι ένα έργο για την ομοφυλοφιλία, αλλά όχι για τους ομοφυλόφιλους;

Α.Ψ.: Το *Τσάι* έχει σαν κεντρικό άξονα το θέμα της ομοφυλοφιλίας και κανείς δεν μπορεί να το αρνηθεί αυτό. Έχω την εντύπωση ότι ο Άντερσον δεν κράτησε το θέμα αυτό πάνω στα στεγανά του πλαισίου. Θα μπορούσε κάλλιστα να διαβάσει κανείς το έργο γενικά από την προοπτική της σχέσης των ανθρώπων που βαδίζουν με διαφορετικό ρυθμό από όλους τους υπόλοιπους. Δεν έχει σημασία αν αυτό λέγεται ομοφυλοφιλική, ή θρησκευτική ή κοινωνική μειονότητα, αφού αυτό που ενδιέφερε κι εμάς ήταν να καταδείξουμε τους μηχανισμούς εκείνους που ενοχλούν, όταν εμφανίζεται ένα άτομο διαφορετικό από τους υπόλοιπους. Είναι λογικό και είναι ίδιον της κοινωνίας αυτής. Εδώ νομίζω ότι βασίζεται και η επιτυχία των ταινιών επιστημονικής φαντασίας: Αυτό που πάντα δημιουργήσε πρόβλημα είναι η εμφάνιση του «άλλου». Τι είναι αυτό το «άλλο»; Συνήθως η κοινωνία το αισθάνεται σαν απειλή, γιατί μπορεί να αποδιοργανώσει όλες τις αξίες του μηχανισμού της. Άρα υπάρχει ο φόβος, είναι ριζωμένος μέσα της. Πως θα πρέπει να αντιδράσει; Υπάρχουν δύο πορείες. Η μια είναι η κατανόηση του διαφορετικού, η προσπάθεια να το εκμεταλλευτείς για να βγάλεις τα δικά σου συμπεράσματα και να αποκτήσεις ένα κέρδος που μπορείς να εφαρμόσεις στην ευρύτερη μάζα. Αυτό είναι και το σπουδαιότερο που συμβαίνει στις μέρες μας.

Η άλλη είναι η πιο εύκολη, η απόρριψη. Το χτίσιμο ενός τοίχους. Λες: «μέχρι εδώ μπορείς να φτάσεις, δεν μπορείς άλλο να προχωρήσεις, γιατί εγώ σαν κοινωνία θα σε ξεράσω, θα σε πετάξω αυτόματα στο περιθώριο· διότι έρχεσαι να μου απορρίψεις τα γενικώς παραδεκτά και αποδεκτά».

N.X.: Εδώ είχαμε κάποιους μηχανισμούς βίας σε ένα περιβάλλον «πολιτισμού».

A.Ψ.: Αυτό που είναι απογοητευτικό και νομίζω ότι προσπάθησα να το δείξω μέσα στην παράσταση, είναι ότι μετά από 7.000 χρόνια πολιτισμού υποβόσκει αυτή η βία μέσα μας, η βία που ψάχνει να βρει μια αιτία για να διοχετευτεί προς τα έξω. Είτε αυτή η βία είναι σωματική, είτε ψυχική, ή σεξουαλική.

N.X.: Σκεφτόμουν πως θα λειτουργεί η βία σε μια φυλακή.

A.Ψ.: Η δική μου παράσταση δεν ήταν μαλακή. Πολλοί σκηνοθέτες βλέπουν το *Τσάι* σαν μια απλή ερωτική ιστορία ανάμεσα σε μια ώριμη γυναίκα και ένα νεαρό άντρα. Εγώ κάθε άλλο παρά ρομαντική την είδα την ιστορία, γιατί σε οποιοδήποτε κλειστό κοινωνικό σύστημα ελλοχεύει αυτή η βία. Είναι και λίγο νόμος της φύσης, ότι τα πράγματα γρήγορα τείνουν να ξεφύγουν, να πάνε στη θεωρία του χάους, να διασπαστούν. Υπάρχει μια έμφυτη τάση να καταστραφούν ισορροπίες. Αυτό δεν είναι κάτι που διέβλεψε μόνον ο Άντερσον, αλλά και πολλοί άλλοι, όπως ο Λόρκα στο τελευταίο του έργο *Το σπίτι της Μπερνάντα Άμπα*. Κι αυτό έχει μέσα του την ίδια προβληματική: η κλειστή δομή μιας γυναικοκρατούμενης οικογένειας θα οδηγήσει σε ακραίες μορφές βίας.

Γ.Τ.: Αν ζητούσατε από μια γυναίκα να περιγράψει τι είναι πραγματικός άνδρας, οι απόψεις της θα ήταν κάποια ισχύοντα στάνταρτ. Αλλά υπάρχουν και γυναίκες που δεν τα ασπάζονται.

A.Ψ.: Αυτό που λες είναι το δεύτερο σκέλος της παράστασης που επίσης με ενδιέφερε: είναι ο αυστηρά αντρικός κόσμος, δηλαδή το κολέγιο και η Λόρα, η γυναίκα που μπορεί να φτάσει στην υπέρβαση. Άτομο ιδιαίτερα ευαίσθητο που προέρχεται από το χώρο του θεάτρου, από ανθρώπους που μπορούν να υποδυθούν πιο άνετα διάφορους ρόλους στη ζωή τους και να μην αναλωθούν προσηλωμένοι σε ένα πρότυπο. Η Λόρα έχει αυτήν την ικανότητα να έρθει στο τέλος σε ρήξη με το αντρικό σύμπαν που την περιβάλλει. Αυτό που λες για τα πρότυπα σαφώς ισχύει. Η Λόρα λέει σε κάποια στιγμή: «Ανδρισμός δεν είναι μόνον πόζα και ορειβασία, είναι ευαισθησία, καλοσύνη» και διάφορα άλλα που νομίζω ότι οι περισσότεροι που δεν τα ασπάζονται είναι θύματα μιας πλύσης εγκεφάλου. Σαφώς και υπάρχει μια φαλλοκρατική δομή. Η Λόρα δεν είναι αυτής της άποψης και πολλές από τις σημερινές γυναίκες το έχουν αντιληφθεί και απαιτούν μια ισοκατανομή και μια πιο ενεργή συμμετοχή του αρσενικού σε θέματα συναισθηματικής φύσης.

N.X.: Θα είμαι κακός αν ρωτήσω, γιατί το έργο είχε happy end;

A.Ψ.: Εγώ το υπονόμεισα αυτό, αλλά δεν ξέρω αν αυτό έφτασε στο κοινό. Είναι το πως εγώ είδα τον Τομ. Ένα παιδί ασυμβίβαστο με το περιβάλλον του, που έχει τις δικές του ευαισθησίες και κάποια στιγμή κατηγορείται για ομοφυλοφιλία. Ήθελα ως το τέλος ο ρόλος του να είναι διφορούμενος. Νομίζω ότι αυτό εν μέρει επετεύχθη. Πολλοί θεατές πείστηκαν ότι η Λόρα δεν είναι η σωτηρία του Τομ. Γι' αυτό άλλωστε στο τέλος τα φώτα και το κάδρο παγώνουν όχι σε μια σεξουαλική πράξη, αλλά σε ένα σημείο επαφής. Η Λόρα παίρνει την πρωτοβουλία, πιάνει το χέρι του Τομ και το ακουμπάει στο στήθος της. Ο Τομ, δηλαδή, μπορεί μέσω της Λόρας να βρει την

σεξουαλική του κατεύθυνση, αλλά ό,τι κι αν γίνει, έρχεται καταναγκαστικά και όχι μέσα από μια ελεύθερη βούληση. Έρχεται μέσα από μια τρομερή επεμβατικότητα. Ακόμη κι αν πετύχει το πείραμα, ο Τομ θα βρεθεί στο ίδιο το πρόβλημα, γιατί δεν είναι μια λειτουργία καθαρής θέλησης, είναι μια λειτουργία εκβιαστική.

Γ.Τ.: Είναι η δεύτερη σεζόν που παίζεται το έργο. Ποιες οι αντιδράσεις του κοινού;

Α.Ψ.: Είναι μια παράσταση πλούσια σε ερεθίσματα. Δε μου αρέσει να προτείνω λύσεις. Δεν είμαι κανέναν γκουρού. Ωστόσο η παράσταση άφησε πολλά ερεθίσματα για συζήτηση και όχι μόνο σε έναν τομέα. Ανάλογα με την ευαισθησία του καθενός, άλλοι είδαν τη σχέση πατέρα-γιου, όπου ο πατέρας απομακρύνει το γιο από τη μητέρα, άλλους τους άγγιξε το θέμα του σεξ, άλλους το θέμα του έρωτα. Υπάρχουν επιμέρους θέματα συζήτησης, αν τα ψάξει κανείς.

Γ.Τ.: Πόσο επηρεάζει η εκπαίδευση -ο εκπαιδευτής- έναν έφηβο;

Α.Ψ.: Πάντα ένας εμπνευσμένος καθηγητής δημιουργεί σε ένα νέο μια σχέση μυθοποιητική. Αυτό θα ανακαλύψουμε, αν το ψάξουμε και εμείς, γιατί σίγουρα το έχουμε περάσει. Πρέπει να δούμε αν αυτό λειτουργεί εποικοδομητικά ή καταστροφικά. Στον Τομ με τον Χάρη η σχέση αυτή λειτούργησε εποικοδομητικά, αλλά έφτασε να παρεξηγηθεί. Καταστροφική ήταν η σχέση του με τον Μπιλ Ρέινολτς, που έπαιζα εγώ, γιατί στη θέση του πατέρα του είχε μπει ο Μπιλ, όμως υπήρχε μεταξύ τους μια έμφυτη αντιπάθεια.

Γ.Τ.: Παίζεις τον Μπιλ Ρέινολτς. Πώς γίνεται να σκηνοθετείς και να παίζεις; Υπάρχει ντουμπλέρ;

Α.Ψ.: Όχι, δεν το έχω κάνει. Είναι ανέντιμο να παίζει κάποιος τον ντουμπλέρ και να μην φτάνει ποτέ στην παράσταση. Όταν ανεβάζω ένα έργο δημιουργείται μια εικόνα μέσα μου. Αν δε μου έρθει μια γενική εικόνα, δεν το ανεβάζω. Στο στάδιο της κίνησης μέσα στο χώρο, έχω συλλάβει το χώρο ως δομή σε τρεις διαστάσεις, τότε στη δική μου θέση υπάρχει ένα κενό. Οι ηθοποιοί δεν βλέπουν τίποτε και αυτό είναι δύσκολο, γιατί παίζουν με το κενό στις πρόβες. Εγώ όμως βλέπω, είναι σαν να βλέπω τον εαυτό μου. Στα πρώτα στάδια είμαι μαζί τους. Θυσιάζω, αν θες, τη σκηνοθετική λεπτομέρεια για να είμαι ως ηθοποιός κοντά στους άλλους. Αυτό είναι σίγουρα μια δύσκολη διαδικασία για την ομάδα.

Γ.Τ.: Τι ετοιμάζει ο Αχιλλέας Ψαλτόπουλος στο μέλλον;

Α.Ψ.: Ένα μεγάλο μέρος του ενδιαφέροντός μου έχει στραφεί και στα κινηματογραφικά πράγματα, πια. Αρχίζω να βρίσκω πολύ ενδιαφέρον πάνω στην προβληματική τού τι είναι αγάπη, τελικά. Η δική μου πρόθεση, λοιπόν, που δεν ξέρω αν βρει σύμφωνη την υπόλοιπη ομάδα, η οποία έχει εκφράσει επιφυλάξεις απέναντι στην πρότασή μου, είναι να κάνω Μαριβώ. Ο Μαριβώ ασχολείται με τον έρωτα εκφράζοντας δυο απόψεις, τις οποίες βρήκα πολύ ενδιαφέρουσες. Η πρώτη είναι ότι μέσω του έρωτα, μπορεί κάποιος να βρει μια δικαίωση στην ύπαρξή του. Η δεύτερη θέση -προβληματική- είναι ότι έχουμε μια τάση να πιστεύουμε ότι η αγάπη είναι κάτι αυτοφυές και μετά αναρωτιόμαστε, όταν ξεθυμάνει, γιατί σβήσανε όλα. Ο Μαριβώ λέει ότι είναι ένα είδος προς καλλιέργεια. Αν δεν τον φροντίσεις, δεν τον ποτίσεις, αν δεν καλλιεργήσεις τον έρωτα σαν ένα ευαίσθητο λουλούδι, σύντομα θα μαραζώσει και θα σαπίσει.

Γ.Τ. & Ν.Χ.: Σε ευχαριστούμε πολύ για την συνέντευξη και σου ευχόμαστε καλή επιτυχία.